

JEFF VANVONDEREN

MILOST U OBITELJI

LOGOS*d.o.o.*

DARUVAR, Masarykova 54

2008

Naslov izvornika:

FAMILIES WHERE GRACE IS IN PLACE

by Jeff VanVonderen

© Copyright 1992 by Jeff VanVonderen

Published by Bethany House Publishers

© Copyright za hrvatsko izdanje: Logos, Daruvar

Urednica: Nada Konecky, prof.

Prijevod: Tomislav Kojundžić

Lektura: Vladimir Hobljaj

Korektura: Mario Konecky

Grafički uredio: Mladen Konecky

Za nakladnika: Zdravko Konecky, prof. ing.

Izdavač: Logos, Daruvar
Masarykova 54,
Daruvar
e-mail: logos-daruvar@bj.t-com.hr
www.logos-daruvar.hr

NADA ZA ŽIVOT
Varaždin

Tisak: "Logos" d.o.o. Daruvar

ISBN-10: 953-6639-60-2

ISBN-13: 978-953-6639-60-1

EAN: 9789536639601

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i
sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 662757

Bilješka o autoru

JEFF VanVONDEREN, direktor u Innervention, Inc., međunarodno poznati govornik i pisac na temu ovisnosti, crkve i obiteljskog blagostanja. Pošto je služio kao pastor i savjetnik, sada se nalazi na čelu National Association for Christiany Recovery i član je American Association of Christian Counselors, Association of Intervention Specialists i National Association of Alcohol and Drug Abuse Counselors. Istovremeno surađuje i s Hankinson Intervention, Inc.

Za više informacija, kontaktirajte Jeffa VanVonderena na adresi:

Box 7481
Capistrano Beach, CA 92624

ili na Internetu:

www.innervention.com ili
www.spiritualabuse.com

Posvećeno

Holly Smith VanVonderen

Sadržaj

Prvi dio Obitelji u kojima ne prebiva milost

Uvod	9
1. Kako smo zastranili	15
2. Prokleti odnosi	25
3. Život pod prokletstvom	35
4. Kada brak ne funkcionira	47
5. Pokušaj bijega od prokletstva	63
6. Ispravljanje prokletstva	75

Drugi dio Obitelji “prema Pismu”

Uvod	87
7. Pravi brak	89
8. Kontrolirati sebe	101
9. Ugradite vjeru u svoje dijete	113
10. Osloboditi srce svojeg djeteta	127
11. Poticanje bez spoticanja	143

Treći dio
Obitelji u kojima prebiva milost

Uvod	157
12. Milostiva obitelj	159
13. Milostivi supružnik	173
14. Milostivi roditelj	183

PRVI DIO

**OBITELJI U
KOJIMA
NE PREBIVA
MILOST**

Uvod

Jednog dana neki je čovjek pitao svoju dvanaestogodišnju kćer: “Chrissy, možeš li mi učiniti uslugu?”

“Naravno, tata”, odgovorila je Chrissy. “Što želiš da učinim za tebe?”

“Ja moram obaviti nešto, ali kasnije moram još dovršiti posao s onom ogradom”, rekao je pokazujući prema staroj ogradi koja je čuvala stražnji dio njihovog posjeda. “Možeš li molim te očistiti krhotine na rubovima ograde? Možeš ih staviti u ove vreće, a njih ću ja odnijeti kad se vratim.”

“Može, tata”, odgovorila je.

Tata je otišao, a Chrissy je počela rješavati svoj novi zadatak. Za manje od sat vremena završila je sav posao. Tata se još nije vratio pa se pokušala dosjetiti kako bi mu još mogla pomoći. Promatrajući staru ogradu pomislila je: *tata će sigurno bojiti tu ogradu. Mogla bih ja započeti. Sigurno će biti iznenađen kada stigne kući.*

Sunce je bilo vruće, kist krut, a ograda visoka. Nakon gotovo jednog sata Chrissy se umorila, oznojila i obeshra-

brila. Pogledala je ono što je uspjela napraviti i pomislila: *Kakav bezvezan posao, odustajem. Baš sam užasan pomoćnik.*

Upravo tada pojavio se otac, ali nije izašao. Sjedio je promatrajući ogradu. Nejednaki tragovi kista govorili su o starom kistu u neiskusnim rukama. Mogao je zamisliti svoju Chrissy kako se muči uzdižući se na nožne prste.

Kad je izašao iz auta, stigla je i Chrissy. Bila je toliko prekrivena prašinom i bojom da joj se jedva mogla vidjeti koža. Kad ju je bolje pogledao, vidio je tragove znoja i suza na prljavom licu.

Dotrčala je do njega. “Tata, tako sam ti htjela pomoći”, plakala je.

Tata ju je odveo do obližnjeg stolca na livadi. Posjevši je u svoje krilo, rekao je: “Draga, imam jednu lošu, jednu *lošiju* i jednu dobru vijest.”

“Loša vijest je da u prtljažniku imam nove kistove i stolac. Otišao sam u dućan kupiti sve što nam je potrebno. Kist koji si koristila je bio djedov. Još je dobar jedino kao uspomena.”

“Dakle, to je loša vijest”, rekla je Chrissy. “A kakva je lošija?”

“Lošija vijest je da ću srušiti ogradu.”

“Što? Nakon svega što sam napravila! Zašto?”

“Zato što je odslužila svoje, ne može se više popraviti, a kod garaže imam sve što nam treba da sagradimo novu. Jesi li spremna za dobru vijest?” pitao je tata zabrinuto.

“Valjda jesam”, šmrcnula je Chrissy.

Tata joj je rukama prekrpio lice, duboko je pogledao u oči te sa suzama u očima rekao: “Chrissy, zaista te volim. Jako sam ponosan da si pokušala nešto napraviti sa starom ogradom. Sjedni u auto, vodim te na sladoled.”

“Nakon što sam protratila svo to vrijeme i napravila pravi kaos?”

“Pa, znaš”, odvratio je tata, “s tako jadnim alatom nisi niti imala puno izgleda. Osim toga, to nije bio tvoj posao. Hajdemo na sladoled. Poslije toga, ako ćeš htjeti, možemo zajedno napraviti novu ogradu. Bit će puno ljepša i posebno je tako zamišljena da dopušta da sunce obasjava vrt i da povjetarac može puhati kroz njega ...”

Priča o Chrissy i njenom tati slična je mnogim kršćanskim roditeljima koji dolaze k meni po savjet ili na obiteljsko savjetovanje. Oni žele postupiti ispravno. Kao ljudi pokušavaju voditi kršćanski brak i odgojiti kršćansku djecu, ali na kraju se osjećaju umorno, obeshrabreno i neuspješno.

Ako ste se ikada tako osjećali, imam vijest za vas. Malo nas zna kako *ispravno postupati* kad se radi o stvaranju najboljih odnosa s bračnim partnerom ili poučavanju i vođenju svoje djece. Baš kao i Chrissy, mi vidimo da treba obaviti puno posla te za stvaranje odnosa koristimo najbolje poznate alate - ali na kraju se prečesto osjećamo kao da smo napravili nešto strašno. Zatim neprestano razmišljamo o tome da možda naši alati nisu baš pogodni za taj posao. Nije ni čudno da smo umorni i obeshrabreni!

Nekima će biti pomalo zastrašujuće pomisliti: *Možda sam prošao sve te seminare i preslušao tolike kasete kako bih se pobrinuo za svoju obitelj, a tehnike i načela koje mi se tamo nude jednostavno ne funkcioniraju.*

Ima mnogo knjiga o ponašanju i stavovima koji obilježavaju kršćansku obitelj: kako izgraditi kršćanski brak; kako natjerati djecu da pospreme sobu; kako vratiti seksualni život; kako natjerati partnera da reagira onako kako biste vi to htjeli i još mnoštvo drugih knjiga s receptima. Isto tako ima i mnogo knjiga koje nam govore kako članovima obitelji prenijeti kršćanske vrijednosti. A zatim ima i onih

koje govore o tome kako izgraditi pozitivno samopoštovanje u članovima obitelji.

Ali prečesto posao koji kao kršćanski partneri i roditelji pokušavamo obaviti uopće nije posao koji treba obaviti. Usredotočujemo se na “neduhovno” ili krivo ponašanje, a zatim vršimo pritisak, kontroliramo ponašanje i činimo sve što je u našoj moći kako bismo promijenili partnera ili djecu. Kod mnogih kršćanskih parova i obitelji sam vidio da je to glavni uzrok iscrpljenosti, depresije i beznadne želje da pobjegnemo od svega. Kad ljudi svoj život potroše pokušavajući promijeniti svoje partnere i djecu, prirodna posljedica su umor, obeshrabrenje i želja za odustajanjem. Zato se u ovoj knjizi više radi o tome da naučimo *pravi posao*, a manje o učenju novih tehnika.

Prvi korak je lagan - ako ga želimo učiniti: moramo naučiti jednostavnu razliku između Božjeg i našeg posla. Bog zna da ste učinili sve što ste mogli koristeći sredstva koja ste imali. Ali možda vam Bog, baš kao i Chrissyn tata, želi reći: “Vidim da si stvarno naporno radio da bi mi pomogao i ugodio. Ali - ne znam kako da ti to kažem - mučio si se radeći posao koji nikada nisi trebao raditi. Ti pokušavaš premazati nešto što je određeno za rušenje tako da ni jako puno bijele boje ne može prekriti taj kaos. Daj da ti pokažem kako da sagradiš nešto potpuno novo.”

Govorim o tome kako biti trajno osnažen Božjom milošću te tako osnažiti svojeg partnera i svoju djecu da uče i rastu. Da bismo to učinili, moramo napraviti zastrašujući korak: moramo odbaciti strah od ljudi i svoj poriv da se izvana prilagodimo stvarnim ili prividnim očekivanjima drugih kršćana.

Popravljanje i mijenjanje je Božji posao. Naš posao je da budemo ovisni, služimo i podupiremo.

To je djelo milosti u kojem ćete pronaći više odmora nego što možete i zamisliti.

Mijenjajući svoj stav o tome što je vaš posao, otkrit ćete da ste sposobniji partner ili roditelj nego što ste to uopće mislili. Vi ne morate neprestano popravljati svoje stare odnose, čak i ako vam se čini da ste većinu svog života proveli radeći na njima. S Bogom možete graditi ispočetka s ljudima koje volite i odnosima koji će dovesti svježi zrak i svjetlo.

Iako ova knjiga sadrži mnogo praktičnih primjera, to *ni je* knjiga s receptima (metodama). Ovo je knjiga o Božjoj milosti. Ne možete imati istinski zdrave obitelji sve dok ponašanje i stavove ne razvijate u kontekstu odnosa koji su ispunjeni milošću, proživljeni u atmosferi milosti. Moja namjera je dakle, staviti filter Božje milosti nad brak i roditeljstvo, čije krivine mogu u svakoj obitelji izgledati drugačije.

Sposobni, kreativni i zadovoljni ljudi, ljudi vjere i dubine, dolaze iz obitelji u kojima prebiva milost. Ne želimo li to svi?

Počnimo ponovnim promišljanjem našeg zadatka u odnosima tako što ćemo u Prvom dijelu promotriti obitelji u kojima *ne* prebiva milost - dobre kršćanske obitelji u kojima imate osjećaj da nešto ne "funkcionira dobro". Tim obiteljima želim reći što sam naučio, privatno i profesionalno, o životu u obitelji gdje prebiva milost - te o počinku i sreći koji dolaze s njom.

PRVO POGLAVLJE

Kako smo zastranili

Jack i Joan su nervozno sjeli na suprotne krajeve kauča. U braku su bili šest godina - od čega su pet nezadovoljni. Njihov brak oslikavala je riječ “preživljavanje”. Proteklih dvanaest mjeseci donijelo je niz kriza. Počeo sam s naizgled nepovršnim pitanjem: “Zašto ste došli k meni?”

Sljedećih pola sata prošlo je tako što je jedno od njih pokušavalo odgovoriti na pitanje, dok ga je drugo prekidało s ispravkama, pojašnjenjima i objašnjenjima. Njihova frustracija je sve više rasla kako su se naizmjenice branili jedno od drugog.

Na kraju sastanka sam im dao zadatak koji su trebali izvršiti i donijeti natrag. Trebali su odgovoriti na pitanje: *Kako bi se stvari trebale promijeniti da biste postali sretna osoba?* S tim sam se pitanjem godinama i ja borio.

Rano u mojem braku jedan mi je kršćanski savjetnik postavio isto pitanje. Sjećam se kako sam sjedio i slušao odgovor svoje žene. Dok je Holly izgovarala svoju listu, gotovo sve je ukazivalo na neko područje u kojem nisam bio dobar suprug. Već sam se osjećao kao neuspješan muž,

a njenim popisom rasli su i moj umor i krivnja. Kad je na mene došao red predao sam savjetniku svoj popis, ne slučajno usmjeren prema mojoj supruzi. Iako je bilo točno to što sam napisao, žalio sam Holly: njeno je lice sa svakim verbalnim udarcem, svakim dokazom njene manjkavosti kao supruge pokazivalo stid.

“Pogledajte popis svojeg partnera”, uputio nas je savjetnik. “Što biste od toga mogli učiniti jedno za drugo?” Holly i ja otišli smo sa sastanka s uputom da se vratimo sljedeći tjedan svaki sa svojim planom kako ćemo se više potruditi da bismo učinili i bili ono što je partneru potrebno. Bio sam posve obeshrabren.

Sada kao savjetnik, pitao sam se što će Jack i Joan reći kad se vrate u moj ured. Tjedan dana kasnije oboje su se naoružali očitovanjem u kojem su opisali kako bi se njihov partner trebao promijeniti. Nisam im postavio pitanje koje je nama prije dosta godina postavio naš savjetnik, ono koje je dodatno opteretilo već umorne ljude. Umjesto toga pitao sam ih: “Kako možete biti sretni čak i ako se vaš partner ne promijeni?”

Po izrazima lica mogu reći da su oboje bili zbunjeni. Zamalo su složno uzviknuli: “Što?!”

Pojasnio sam: “Što ako vaš partner ne postane osoba kakvu želite? Možete li vi biti sretni?”

Ta alternativa im još nije pala na pamet.

Od početka svog odnosa oni su sreću tražili u dobrom ponašanju svojeg partnera. Bili su zaokupljeni svojim “uspjesima” i “neuspjesima”. Uložili su mnogo energije kako bi partnera natjerali na promjenu.

Da bi stvari bile još gore tu je uz svjetovne bilo mnogo dobro zvučećih duhovnih zadaća.

“Želim da moli sa mnom.”

“Trebala bi mi se pokoriti kad donesem odluku, a ne stalno preporučivati ‘dobre prijedloge.’”

“Trebao bi ...”

“Trebala bi ...”

Nažalost, takva dinamika je više pravilo nego iznimka kod parova koji su potražili moju pomoć. U težnji da svoje domove učine sretnijim i boljim mjestima, oni su ih pretvorili u pakao u kojem se ljudi nikad ne osjećaju dovoljno dobrima. Mjesto koje bi trebalo biti mjesto blagoslova, počinje nalikovati prokletstvu. Bog nije zamislio da naši brakovi i domovi izgledaju tako. On je imao slađi plan. Prije nego nastavimo, moramo razmotriti Božji prvotni plan za naše intimne odnose.

Božji plan: jedno tijelo

Kako je izgledao vrt “prije jabuke”? U Postanku 1-3 vidimo vrlo bogat opis odnosa između Boga i čovjeka kao i međuljudskih odnosa. Postanak 1,26-28 govori nam o Božjem stvaranju čovječanstva na Svoju sliku: za pravi prikaz Božje slike bili su potrebni i muškarac i žena. (To se ponavlja u Postanku 5).

“Čovjek” je upravljao, ali taj čovjek s odgovornostima - da se plodi, ispuni zemlju, podloži je i vlada nad svim živim bićima - bio je i muško i žensko. Dakle to je prvi aspekt Božjeg plana za brak: da muškarci i žene zajedno vladaju i podlažu (su-vladari i su-pokoritelji).

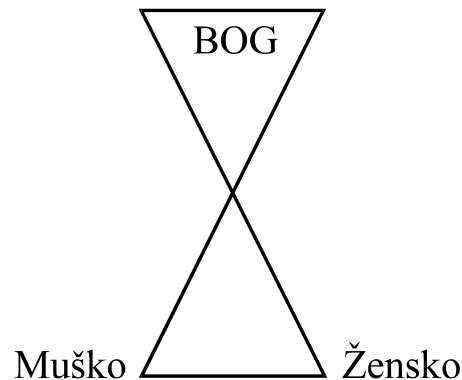
Bog je rekao: “Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ću mu pomoć kao što je on” (Postanak 2,18). Bog ne kaže da će čovjeku dati asistenta kojem će on naređivati. Vladati je trebalo nad zemaljskim zvijerima - ali pomoćnik je morao biti “kao što je on”. Ona mu je morala “pristajati”, biti u odnosu s njim. I tako je Bog uspavao Adama i tada je “napravio” Evu (Postanak 2,22). Bog je stvorio Evu. Ta riječ nam govori o tome da je Bog nešto pažljivo i namjerno napravio. Adam je bio formiran, ali Eva je bila modelirana - podesno, odgovarajuće.

Dobro zapazite Adamovu prvu reakciju kada se je probudio i vidio Evu: “Gle, evo kosti od mojih kostiju, mesa od mesa mojega” (Postanak 2,23). On nije rekao: “Super, sad imam nekoga tko će se brinuti za moje stvari, obavljati poslove koje ja ne volim i ispunjavati svaku moju potrebu.” A Božja riječ nastavlja: “Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, i bit će njih dvoje jedno tijelo” (Postanak 2,24). To je bio Božji plan za brak: ulazak u proces postajanja jednim tijelom, a ne ‘vladanja’ i ‘podlaganja’ jednog drugog. Božji plan je ovisnost o Bogu; dvoje postaju jedno tijelo i zajedno vladaju. To je odnos na Božju sliku.

Kako smo mi onda toliko promašili cilj?

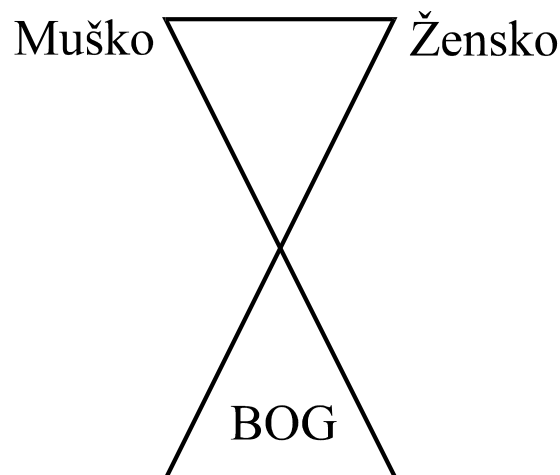
Božji plan na stranputici

U jednom groznom trenutku sve se je promijenilo za Adama, Evu i čitav ljudski rod. Prije su bili ovisni o Bogu i u zajedništvu s njim: a tada je došla pobuna, sram i skrivanje. “Jedno tijelo” se pretvorilo u razjedinjenost i optuživanje. Pokušat ću to vizualno predočiti:

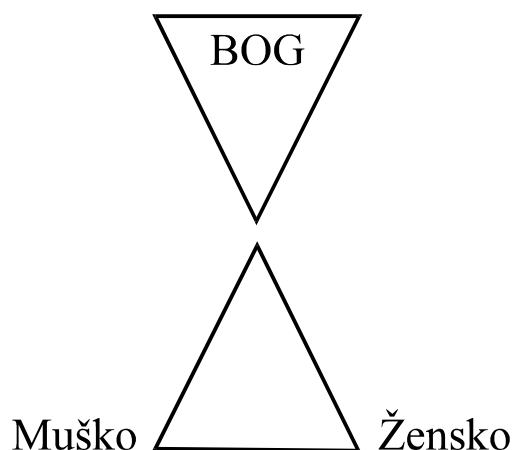

Dok su Adam i Eva živjeli u odnosu s Bogom, ovisni o njemu kao jedinom koji im može dati život i ispuniti sve njihove potrebe, oni nisu morali ništa zahtijevati jedno od drugog. Gledajući samo u njega, odražavali su njegovu sliku.

Zmija ih je zatim uvjerala da bi oni bili bolji Bog od Boga. Nagovorila ih je da počnu ovisiti o sebi, a ne više o Bogu kao svojem izvoru. Prema njenom mišljenju kontrola je bila bolja od ovisnosti. Prema zmiji, dijagram je trebao izgledati ovako:

Nažalost, Adam i Eva su se složili s ovim planom i nisu poslušali Boga. Sagriješili su (promašili su cilj) u svojem pokušaju da budu bogovi i ispune svoje potrebe. Kako tužno i nepotrebno. Već su imali Boga koji je bio vjeran, pun ljubavi i želio im je dati sve što bi ikada trebali. Njihove su odluke završile onim što nam je poznato kao "Pad". A to je izgledalo ovako:

Kakve veze ovo malo teologije ima s onim što se danas događa nama - kao muževima, ženama i roditeljima?

Iskrivljeni odnosi

Poslije pada stvari su se drastično promijenile. U odnosu prema Bogu Adam i Eva su se počeli bojati i htjeli su se sakriti. U odnosu prema sebi osjećali su sram. A u odnosu prema drugima, u ovom slučaju posebno muškarcima i ženama, počeli su se optuživati i osuđivati.

Ali postoje još ozbiljnije posljedice na muško-ženske odnose. U Postanku 3 nalazimo ono što se tradicionalno zove "Prokletstvo". U tom odlomku Bog je rekao ženi: "Žudnja će te mužu tjerati, a on će gospodariti nad tobom" (Postanak 3,16). Najprije je došao poticaj za optuživanje, a potom je Bog samo otkrio egocentričnost koja ih je počela motivirati: žena će pokušavati crpsti život i nježnost iz muškarca koji nije bio sposoban ispuniti te duboke potrebe - nikada nije bio, niti će ikada biti. A muškarac će zauvijek, agresivno ili pasivno, pokušavati gospodariti nad ženom,

da ona ne bi govorila o njegovoj nesposobnosti da ispuni njene potrebe. Svako od njih će od svojeg partnera zahtijevati ljubav, poštovanje i nježnost. Kako su naraštaji njihove djece prolazili, muškarci i žene su zaboravili da nikada nisu trebali dobivati život jedno iz drugog.

Načela “žudnje” u odnosu žene prema mužu te “gospodarenja” u odnosu muškarca prema ženi vidimo u ovom dijagramu:

Ono što vidimo u Adamu i Evi - ali isto tako i u Jacku i Joan, Jeffu i Holly - je Prokletstvo. To nije Božji plan. Božja namjera je bila da zajedno vladamo, ovisni o njemu te da kroz međusobnu ljubav odražavamo sliku trojedinog Boga. Odnosi u Postanku 3 uopće ne izgledaju tako. Kad je Bog rekao: “Žudnja će te mužu tjerati”, izraz koji je upotrijebio isti je onaj koji je upotrijebio upozoravajući Kaina na razornost ljubomore i pobune. U Postanku 4,7 Bog je rekao: “Ako pravo radiš, vedrinom odsijevaš. A ne

radiš li pravo, grijeh ti je kao zvijer na pragu što *na te vreba*; još mu se možeš oduprijeti.” Žudnja grijeha je razara, gospodari i otima. Upravo tako će muškarac pod Prokletstvom htjeti “gospodariti nad” ženom. Grijeh će muškarca primorati da vodi grubo, kao diktator i tiranin.

Prokletstvo je izvrsna riječ za ono što nam se događa. Odnos koji je nastao, odnos je u kojem se dvoje ljudi zbog stalne međusobne borbe uvijek nalaze iznad ili ispod nekoga. Kad se jednom zatvore u borbu za prevlast, upali su u paklenu zamku. Tada vidimo Prokletstvo na djelu - a to jako nalikuje braku između Jacka i Joan i mnogih drugih. Umjesto da je ispunjen milošću, njihov odnos je *proklet*. Za mene riječ *proklet* označava odnos ili dio odnosa, u kojem se netko “postavlja iznad” nekoga. Posljedica toga je dinamika u odnosu karakteristična za Prokletstvo. Pri tome, naravno, mislim na svaku vrstu dominacije i kontrole, pasivnu i suptilnu ili agresivnu i očiglednu, koliko god da su lijepo umotane u produhovljene nazive.

Prokleti odnosi između roditelja i djece

“Halo”, rekao je glas s druge strane žice, “ovdje je Dean Johnson s koledža. Čini se da opet imamo problema sa Steveom. Imate li ti i tvoj muž malo vremena kada za nas?” Chad i Fran je to bio je to četvrti takav poziv. Bili su zbunjeni i umorni. Dok sam ih promatrao kako sa svojim sinom Steveom sjede u mojem uredu, zapazio sam da su izgledali i poprilično ljutito.

Dekan kršćanskog koledža koji je polazio njihov sin nazvao ih je da im kaže da su u Steveovoj sobi pronašli alkohol. Zbog toga su ga suspendirali. Već godinama Chad i Fran su na sve moguće načine pokušavali zaustaviti opijanje svog sina, ali Steve je i dalje kršio pravila na koledžu i u svojoj obitelji. Razumljivo je da su oni od toga bili umorni - ali očigledno nedovoljno umorni.

“Nećeš se više tako ponašati!”, vikao je Chad glasom prepunim bijesa i boli.

“Ne moram te slušati!”, dobacio mu je Steve.

“Ne moraš? Ja ću te *natjerati* da prestaneš piti pa makar mi to bilo zadnje što ću učiniti”; prijetio je Chad. “Sramotiš me, a svojoj majci nanosiš bol.”

“Ne možeš mi više tako zapovijedati”, podbadao ga je Steve.

Vidite li? Ovo dvoje ljudi uzaludno pokušava pobijediti ili pridobiti onog drugog na svoju stranu. U svojoj borbi za prevlast oni su usredotočeni na bolestan odnos u kojem su zatvoreni. I tako se prokletstvo širi kroz sve obiteljske odnose, sve dok ne shvatimo kako ono djeluje i ne počnemo tražiti način da ga odsiječemo od njegovog izvor snage.

Kako reagiramo na Prokletstvo

Postoje tisuće propovijedi, stotine knjiga i bezbroj seminara smišljenih kako bi kršćanima pomogli da se riješe Prokletstva, kao da se radi o krasti koju možete odstraniti s površine kože. Nikako ne mogu dovoljno naglasiti sljedeće: *Kršćanin nema zadaću provođenja Prokletstva*. Bog nam je dao novi plan. Taj plan, stvoren da bi nas oslobodio, ne izvršava se “duhovnijim” sredstvima gospodarenja: to bi značilo da stari, pogubni duh legalizma samo prema-
zujemo bijelom bojom. Božji plan snagu crpi iz *milosti* - što znači da nam je On na raspolaganje stavio silu koja će nas preobraziti iznutra prema van, i snagu da i ostale članove svojih obitelji vodimo putem otkrivanja unutrašnje preobrazbe.

Naša zadaća nije u tome da Prokletstvo provedemo na ljepši ili duhovniji način nego što to čini ostatak svijeta. Naša je predivna sloboda u tome da rastemo u odnosima koji će provesti Božji plan.

Za većinu nas prvi korak je nešto poput detoksikacije. Toliko smo dugo mislili da je naša zadaća stvoriti dobrotu u drugima, tako da više uopće ne vidimo kako smo skli-
znuli u staro, proketo i kontrolirajuće ponašanje. Sada će-
mo podrobnije istražiti karakteristike prokletih odnosa i vi-
djet ćemo kako Prokletstvo nehotice unosimo u svoje naj-
draže odnose.

DRUGO POGLAVLJE

Prokleti odnosi

“**M**og muža Ricka uopće ne zanimaju duhovne stvari. Nikad ne čita Bibliju i sve ga je teže dovesti u crkvu. Ali najviše me brine to što pruža loš primjer djeci.” Tako je prije nekoliko godina počeo moj sastanak s Danine.

“Kako vam mogu pomoći?” počeo sam misleći pri tome: “Kako vam mogu pomoći s *vama*?”

Odmah mi je postalo jasno da ona misli da je kontrolirati Rickovo ponašanje. Zato je u mojem pitanju čula ovo: “Kako da vam pomognem da svog muža natjerate da se ponaša duhovnije?” Bilo je to očito iz njenog odgovora:

“Za početak, već deset godina ga budim i vodim u crkvu i ispucala sam sve trikove. Nadala sam se da mi vi možete pomoći da smislim neki novi način kako da ga motiviram.”

Čija odgovornost je Rickov duhovni život? Rickova. A čija odgovornost je njegov duhovni život postao? Danina. Ona je na sebe preuzela zadaću nadzora nad Rickovim odlascima u crkvu, čitanjem Pisma i primjerom koji daje djeci. Nije ni čudno da se je umarala.

Prvotno Prokletstvo je nastalo kad su Adam i Eva skinuli svoj pogled s Boga koji je naš glavni izvor. Danas se Prokletstvo u odnosima pokazuje kao posljedica iste pogreške: u prokletom braku, jedan partner zahtijeva nešto od drugoga kao da je on izvor, a ne *pomoćnik*. Danine je pokušavala ispuniti svoje potrebe Rickovim duhovnim aktivnostima. A kada Rick to nije radio, Danine je pogrešno pretpostavila da se mora pobrinuti oko zadovoljenja njegovih duhovnih potreba. Poglavlja 3, 4 i 5 će pokazati faze kroz koje prolaze odnosi kao posljedica ovakve dinamike. Pogledajmo sada karakteristike prokletih odnosa.

Prokletstvo

Priča Danine i Ricka pokazuje jednu osobitu značajku prokletih odnosa. Prokleti odnosi imaju mnogo osobina, a ona na koju ćemo se mi usredotočiti je naša duboka sklonost da si prisvojimo Božju ulogu tako što ispraznim i nemoćnim sredstvima preuzimamo *kontrolu*. (kako bismo to jasnije vidjeli, svoje ću misli razvijati oko akronima C.U.R.S.E.. Svako slovo stoji za jedan od primarnih aspekata prokletih odnosa.) Glavne karakteristike prokletih odnosa su:

- C - controlling; kontrola
- U - unforgiving; neopraštanje
- R - reactive; reakcija
- S - shaming; stid
- E - egocentric; egocentričnost

Kontrola

Ako naš osjećaj blagostanja i vrijednosti dobivamo iz nečijeg ponašanja, a ne od Boga, uvijek ćemo drugima prenositi ovakvu poruku: Bolje ti je da budeš dobar. Naš

prirođeni problem je u tome da niti jedno ljudsko biće ne može biti dovoljno dobro da bi izgradilo nečije samopoštovanje - ponašanje drugih ljudi će uvijek u nekom dijelu podbaciti. Ako netko ne želi ili ne može dovoljno brzo ili "na pravi način" promijeniti svoje ponašanje kako bi ispunio naše potrebe, većina nas odluči da moramo učiniti nešto po pitanju njihovog ponašanja.

To se dogodilo Danine. Ona je prihvatila zadaću upravljanja Rickovim ponašanjem. Moju je pomoć potražila zato što joj se činilo da je zadatak postao pretežak i da nema uspjeha. Od mene je tražila dodatne mišiće da bi podigla Ricka i natjerala ga da poleti. Njena molba je bila: "Pomozite mi da popravim i kontroliram svojeg muža". Danine je imala razloga za zabrinutost - ali je nehotice preuzela pogrešnu ulogu u Rickovom procesu duhovnog rasta.

Da budem jasan: jako je dobro i lijepo da se Danine brine za duhovni život svojeg muža. Ispravno je da je zabrinuta i frustrirana zbog toga što se Rick naizgled ne zanima za Boga. Ali njeni pokušaji nadziranja i sukobi koji tako nastaju destruktivni su za Ricka, Danine i na kraju za njihov odnos. Dok je Danine kontrolirala Rickove postupke, Rick nije morao naučiti da je odgovoran za sebe. Nije se morao suočiti sa svojim duhovnim padom, jer je Danine deset godina brinula da Rick *izgleda* da je u boljem duhovnom stanju nego što je u stvarnosti bio.

Ista ovakva dinamika može se vidjeti u mnogim različitim odnosima: muž može pokušati kontrolirati opijanje svoje žene izbacivanjem njenog pića. Pastor može pokušati kontrolirati davanje svoje crkve obećavajući im blagostanje. Roditelji mogu pokušati kontrolirati ocjene svoje djece posramljivanjem i uspoređivanjem s drugima. Dijete pokušava kontrolirati bijes svojih roditelja želeći biti savršeno. Žena pokušava kontrolirati muževu agresiju svodeći svoje potrebe, želje i svoju osobnost na nulu i "pokoravajući se". Kršćanin svojom svetošću pokušava kontrolirati način na

koji ga Bog gleda. Ako ne razumijemo djelovanje milosti, prokletstvo će vladati posvuda - čak i u Kristovom tijelu.

U Ivan 21 Isus Petru nagoviješta kakvom će smrću umrijeti. Petar je, okružen ostalim učenicima, htio znati što im se sprema:

Petar se obazre i vidje gdje za njima ide onaj učenik kojega je Isus osobito ljubio; onaj koji se na večeri bijaše naslonio na Isusove grudi... Kada ga opazi, Petar reče Isusu: "Gospodine, a što će biti s ovim?" Isus mu odgovori: "Ako hoću da on ostane dok opet ne dođem, što se to tebe tiče? Ti me slijedi."

Kao što je to često s nama, Petru se bilo lakše usredotočiti na tuđi život s Isusom, nego na svoj. Ali dok mi tako nastojimo ispraviti i preuzeti odgovornost za duhovne živote drugih ljudi, Isus nas želi podsjetiti da se trebamo brinuti samo za svoj odnos s Gospodinom.

Nikako ne zagovaram neodgovornost u međuljudskim odnosima. Ne predlažem da roditelji skinu sa sebe odgovornost da pobožno odgajaju djecu. Ali mi najčešće koristimo legalizam, formule i ljudski pritisak iako nam je Bog pokazao drugačiji put. To ćemo iscrpnije istražiti kasnije.

Neopraštanje

"Budite jedan prema drugom prijazni, puni milosrđa! Opraštajte jedan drugome, kao što je i Bog vama oprostio u Kristu" (Efežanima 4,32). To kaže apostol Pavao. Ali u prokletim odnosima nema opraštanja.

Ako ste čitali novije knjige o braku, možda ste naišli na koncept "poštene svađe". Jedan od glavnih sastojaka ove formule za uspjeh je ideja da u raspravi o nekom problemu

nije pošteno kada bilo koja strana izvlači stvari iz prošlosti. Kada kažem da u prokletim odnosima nema opraštanja, ne govorim samo o nedostatku opraštanja za trenutni sukob, nego o nedostatku oproštenja za stvari koje su se dogodile prije nekoliko godina pa čak i desetljeća. To možemo vidjeti prema količini vremena i energije iskorištene za ponovno izvlačenje stvari koje još uvijek nisu oprostene.

Za neke ljude neopraštanje ima vrlo praktičnu svrhu. Jedan od razloga zašto ljudi ne opraštaju ili to ne žele, je i to što im to omogućuje da vladaju nad nekim drugim; na taj način tu osobu drže u položaju dugovanja koje nikada ne može platiti. A osjećaj da se nalaze u stalnom neoprostenom položaju neke ljude tjera na to da se koprcaju ne bi li otkrili neko dobro ponašanje kojim bi nadoknadili ono što su učinili loše. Neopraštanje tako na stvaran i đavolski način postaje uspješno oruđe za kontroliranje tuđeg ponašanja.

Reakcija

Ljudi u prokletim odnosima nisu naučili kako je oslobađajuće *odgovoriti* na nečije ponašanje. Zdravi odgovori utemeljeni su na istini, korisnosti i prigodnosti. Ljudi koji nisu slobodni *reagiraju* kako bi kontrolirali tuđe ponašanje. Kada vaš osjećaj blagostanja dolazi od tuđeg ponašanja, vi zapravo toj osobi dajete veliku moć nad sobom. Njihove riječi ili njihovo ponašanje imaju snagu optužiti vas ili opravdati. Neka osoba ima snagu povećati vaše samopouzdanje ili ga uništiti. U skladu s tim, kada se ta osoba ponaša tako da vam stvara lošu "reklamu", vi odmah morate reagirati kako biste kontrolirali situaciju. Geslo pod Prokletstvom je: *kontrola*, ili biti pod kontrolom.

Kakav tužan kontrast Pavlovom opisu ljubavi u 1 Korinćanima 13! Pavao kaže da "se ljubav ne razdražuje". To znači da kad naučimo počivati u Božjoj ljubavi, vanjski čimbenici ne kontroliraju naše ponašanje - ljubav nas kon-

trolira. Ljubav je isto tako i strpljiva - što znači da je spora na ljutnju - ali prokleti se odnosi često sastoje od ljutih reakcija u njihovoj vrućoj ili ledenoj varijanti. U oba slučaja ljubav oslobađa - dok nas život pod Prokletstvom zatvara u naše vlastite reakcije.

Sram

Sram je bolan osjećaj da vam kao osobi nedostaje vrijednost. To je uvjerenje da ste pokvareni¹, bezvrijedni i da vas se ne može voljeti. Ne radi se samo o tome da nešto ne valja s vašim ponašanjem, nego da nešto nije u redu s vama kao osobom.²

Ljudi često koriste stid kao sredstvo pomoću kojeg se postavljaju nad druge. Kada vam prenosim poruku da ste loši ili pokvareni, ja se stavljam u položaj onoga koji je vredniji ili moćniji i koji sudi vrijednost vas kao osobe. Stid se također koristi kao pokušaj kontroliranja tuđeg ponašanja.

Kako biste vi odgovorili da vam netko kaže: "Što je s tobom - zašto ne možeš biti kao tvoj brat?" Ako biste reagirali tako da biste pokušali biti sličniji svojem bratu, tada vas je ta osoba uspjela postidjeti - to znači, igrati na osjećaj pokvarenosti - i kontrolom vas je natjerala da promijenite svoje ponašanje kako biste pobjegli od osjećaja bezvrijednosti.

Ili što kad bi vam netko rekao: "Gospodinu se ne sviđa to što daješ tako malo novaca." Kada biste počeli davati

¹ Riječi 'pokvaren', 'pokvarenost' prijevod su engleske riječi 'defective', 'defectiveness' i ovdje se ne koriste u značenju 'nečastan', već 'koji je pretrpio kvar, koji ne radi' (V. Anić: Rječnik hrvatskoga jezika) ili 'defektan' (op.p.)

² Za potpuniju raspravu o sramu i njegovom utjecaju na kršćane, pogledajte knjigu "Tired of Trying to Measure Up", Bethany House Publishers, 1990.

više, to ne bi bio rezultat ljubavi prema Bogu i pouzdanja u njegovu vjernost da će ispuniti vaše potrebe. Vi biste reagirali na stid koji osjećate te biste se ponašali tako da to *izgleda duhovnije* nego kod nekog drugog.

U kontekstu obiteljskih odnosa, recimo da vam partner kaže: “Kakav/kakva si to ti muž/žena?” Kada biste promijenili svoje ponašanje, to bi najvjerojatnije bio pokušaj da pobjegnute od optužbe ili da se zaštitite od toga da vas opet optuže.

U svim ovim slučajevima bili biste više motivirani strahom nego ljubavlju.

Egocentričnost

Kao što sam rekao već ranije, pokazatelj da Prokletstvo vodi vaše odnose ima ovu dinamiku: jedna se osoba postavlja iznad druge, na vrh.

Ljudi u prokletim odnosima su egocentrični. (To je izmišljena psihološka riječ za sebičnost.) Ispod površine njihovog svjesnog ili priznatog razmišljanja nalazi se još jedan sloj misli gdje je skrivena istina:

- * Želim da se moja djeca oblače na određeni način zbog toga što će ljudi misliti o *meni*.
- * Želim da moj partner ide u crkvu zbog toga što bi ljudi mogli reći o *meni* ako ne bi išao.
- * Želim da se brineš za mene tako da se *ja* mogu osjećati važnim.
- * Ako ti želiš učiniti nešto što ja ne želim da učiniš, to znači da ti nije stalo do *mene*.
- * Ako ti svoju pažnju pokloniš nekome drugom, a ne meni, znači da nešto ne valja sa *mnom*.

Ponašanje u ovakvim odnosima je toliko egocentrično da čak i očita nesebičnost prikriva lažne motive koji se nalaze ispod toga:

- * Ja moram udovoljiti svojem partneru na svaki način i ispuniti svaku njegovu potrebu tako da se *ja* mogu osjećati kao dobar supružnik.
- * U javnosti moram biti ljubazan prema svojoj djeci tako da *me* drugi vide kao dobrog roditelja.
- * Nikada ne smijem reći ne kad me pitaju da nešto napravim u crkvi, tako da *me* drugi vide kao predanog kršćanina.

Kako je živjeti u prokletom odnosu? Sljedeći akronim to dobro opisuje.

T.I.R.E.D.

Prema mojem savjetničkom iskustvu kršćani predugo čekaju da bi pitali za pomoć. A kad to konačno učine, to je uglavnom zbog toga što su umorni. Mislím na emocionalnu, mentalnu i duhovnu iscrpljenost. Pokušavali su i pokušavali, a onda su jednog dana shvatili da su iscrpljeni i da svi njihovi pokušaji nisu ništa pomogli!

Zapamtite riječ “umoran” ako se želite sjetiti prvog signala koji ukazuje na to da živite pod Prokletstvom.

T - trapped; uhvaćen

I - indicted; optužen

R - responsible; odgovoran

E - exposed; izložen

D - defensive; obramben

Uhvaćen

Ako ste dio prokletog odnosa, vi živite u situaciji u kojoj *nitko ne dobiva*. Neovisno o tome koliko se dobro ponašate, to nikada neće biti dovoljno dobro. Vi znate koliko se umorno i tužno osjećate. Razočarani ste i zbunjeni jer se stvari ne razvijaju onako kako ste vi to htjeli. Najlakše bi bilo jednostavno nestati, ali ni to ne možete jer jako dobro znate što Bog kaže o razvodu. Osjećate se uhvaćeno, kao da ste osuđeni na ovaj odnos. To vam izgleda kao neka podvala.

Optužen

Tijekom života pod Prokletstvom uvijek su vas iznova podsjećali da ste nepodesni. *Možda stvarno nešto nije u redu s tobom*. Ponekad vam se čini da uopće ne volite osobu koju biste trebali voljeti. Osjećate se kao da ste zla osoba, loš partner, loš kršćanin. Što nije u redu s vama?

Odgovorani

Osjećate se odgovornim za sve i svakoga. Znae kako je tužan i umoran vaš partner i to je vaša krivica. Preplavljuje vas osjećaj odgovornosti za njegov/njezin odnos. Možda se čak osjećate odgovornima za Božje raspoloženje, dok zamisljate kako On promatra vaš odnos.

Izložen

Život u prokletom odnosu znači da se netko usredotočuje na vaše ponašanje te vas pomno promatra. Osjećate se izloženo, ranjivo i prljavo. Mjesto koje bi trebalo biti najsigurnije - vaš dom, vaš odnos - najmanje je sigurno.

Obrambeni

Kao posljedica svega ovoga vi se branite. Kako biste odbacili stalne optužbe, zadržavate izraz lica kao da ste u

pravu, čak i kad znate da ste u krivu. Naučili ste napasti prvi jer je dobar napad najbolja obrana. A cijelo vrijeme osjećate kako se sve više udaljavate od osobe koju volite. Ipak, ako se prestanete braniti mogli biste ostati nezaštićeni. Bolje ga/ju je držati na distanci.

Većina ljudi koji se osjećaju istrošeno u odnosu misle da su umorni zbog drugih. “Kad bi se samo promijenio” ili “Kad bi me samo prestala pritiskati, ne bih bio tako umoran”. *To nije istina!* Vi i ja smo uzrok našeg umora jer pokušavamo promijeniti druge iako za to nemamo moć.

Upravo sam vam dao nekoliko dijagnostičkih informacija kako bih vam pomogao prepoznati je li odnos u vašem domu proklet. U sljedećem poglavlju ćemo razmotriti neke faze zajedničke odnosima u kojima prokletstvo preuzima vodstvo i izbacuje Božji milostivi plan.